

nets dels solivellencs de l'actualitat. "He preferit referir-me sempre als arxius perquè els testimonis de l'època no em serveixen perquè acostumen a prendre partit o tenen el que jo dic amnèsia voluntària selectiva", assenyala.

A Solivella hi ha un fet que ha marcat la pervivència i el record d'aquest conflicte. Fou la construcció l'any 1944 d'un monument a la plaça de la Creu dedicat a la memòria dels morts a mans dels "rojos". El monument era un projecte del mateix any 1939 del primer alcalde franquista, Gregori Travé Domingo, tot i que no va ser fins el 1944 quan l'alcalde Antoni Espinach va impulsar-ne la construcció que es va sufragar amb aportacions "voluntàries" dels solivellencs. Al monument s'hi van incloure dues làpides amb els noms dels 50 assassinats i també amb majúscules la paraula FE. L'autor del llibre assegura que l'actual monument ha perdut tot el sentit. L'any 1980, l'Ajuntament va substituir les dues làpides que hi havia a banda i banda del cenotafi per la frase "A tots vosaltres 1936-1939", que segons Sans Travé mantenia l'error d'oblidar els morts de la repressió franquista. Fa dos anys, l'Ajuntament, amb una subvenció del Memorial Democràtic de l'època del tripartit, va retirar aquesta frase i també es van treure les lletres FE "pensant-se que eren les inicials de la Falange Española, quan no era

25.000 pessetes

La construcció del monument franquista de la plaça de la Creu de Solivella tenia l'any 1944 un pressupost inicial de 25.000 pessetes, tot i que de la documentació i les factures trobades per Sans Travé es dedueix que va acabar costant 30.600 pessetes

cert", segons l'historiador, que assegura que el monument "ha estat despallat de tots els continguts i s'ha convertit en un munt de pedra, ordenat però asèptic". Per aquest motiu, reclama a l'alcalde de la població, Enric Capdevila, el debat que no va existir fa dos anys i la construcció d'un nou monument que recordi les altres víctimes.

En aquest sentit, quan es planteja el debat sobre el futur dels monuments franquistes, Sans Travé té molt clar que s'han de respectar "aquells que no siguin ofensius amb la memòria de les víctimes perquè son documents històrics, però sempre s'han de contextualitzar". D'altra banda, afegeix, també s'ha de construir un altre monument per recordar les víctimes de l'altre bàndol i explicar a les noves generacions els fets que van succeir.

El llibre de Sans Travé es presentarà oficialment a Solivella després de les eleccions. Serà una oportunitat única per contemplar la reacció de la població. L'historiador sap que el llibre ja l'han llegit moltes persones a Solivella però també lamenta que "sembla que ningú gosa dir-me res". De nou opten pel silenci.●

VICENÇ LLURBA / ARXIU

El polèmic monument manté a la base la frase: "A los combatientes que hallaron la gloria en la Batalla del Ebro"

Fa dos anys, l'Ajuntament de Tortosa va rebutjar la retirada del monument franquista del riu Ebre

Polèmica de 45 metres

I. ALBESA
Tarragona

Alles comarques de Tarragona, i especialment a les Terres de l'Ebre, es troba encara avui gran quantitat de simbologia franquista en places i carrers de molts municipis, quan ja fa gairebé quatre dècades de la mort del dictador. En algunes poblacions els alcaldes van decidir tirar pel dret i enderrocar directament el monument que només feia referència als caiguts del bàndol "nacional" durant els primers mesos del cop militar. En altres poblacions ha passat tot el contrari i ha estat el mateix plenari municipal qui ho ha rebutjat.

En el primer cas hi ha el monòlit que recordava a la plaça de les Escoles de Falset els 48 "màrtires" assassinats pel "terror rojo", vint-i-set dels quals en una sola nit davant la tàpia del cementiri. A primers de maig del 1991, l'alcalde socialista i posteriorment senador Ramon Aleu va decidir enderrocar amb un bulldòzer aquest monument sense demanar permís a ningú. Aquest fet va ser el punt de partida del llibre *L'òmnibus de la mort* del periodista i escriptor Toni Orensanz, que narra els fets que van succeir a Falset durant els primers mesos de la Guerra Civil i la posterior repressió dels guanyadors.

En canvi, a Tortosa, des de l'any 1966 hi ha un monument al mig del riu Ebre al seu pas per la ciutat que va inaugurar el mateix dictador i que és ben visible. Aquest monument de ferro forjat de 45 metres d'alçada va ser realitzat per l'escultor Lluís Maria Saumells i ser-

MARC ARIAS / ARXIU

Fins el novembre del 2010 es podia contemplar a l'exterior de l'església de Sant Blai de Bot aquesta enorme placa

via per commemorar el 25è aniversari de la batalla de l'Ebre. A principis de la democràcia es va retirar una de les inscripcions que hi havia a la base: "Al Caudillo de la Cruzada y la Paz de España". Però encara avui es manté la frase "A los combatientes que hallaron la gloria en la Batalla del Ebro".

L'any 2010, els vots de CiU i el PP van impedir que prosperés la petició recolzada amb prop de 2.000 signatures –la meitat procedents de Tortosa– demanant la retirada del monument. L'alcalde de Tortosa, el convergent Ferran Bel, va dir que la decisió de no retirar el monument era àmpliament compartida per la població de Tortosa afirmant també que el PSC no va fer res en aquest sen-

A Falset, l'alcalde va decidir enderrocar el monument als caiguts l'any 1991

tit durant els vuit anys que va ocupar l'alcaldia.

A Bot, a la Terra Alta, on perviuen monuments dedicats als guanyadors de la guerra, fins al mes de novembre de l'any 2010 es podia contemplar a l'exterior de l'església parroquial de Sant Blai una placa amb una gran creu en honor als 13 veïns del municipi executats l'agost del 36 per un escamot de la FAI. L'Ajuntament, seguint els consells del Memorial Democràtic, va retirar aquesta placa que curiosament ha estat dividida en diferents fragments que s'han donat a les famílies de cadascun dels morts que apareixen a la placa.●